

Omgevingsvisie ‘Ons Mooie Montferland’

Begeleidend schrijven

Geachte gemeenteraad,

Voor u ligt de omgevingsvisie ‘Ons Mooie Montferland’. In de collegevergadering van 11 maart 2025 hebben wij besloten deze ter vaststelling aan u voor te leggen. In het bijbehorende raadsvoorstel (25int00479) staat zoals gebruikelijk de meest noodzakelijke informatie die u nodig heeft om het voorstel goed te kunnen behandelen. Toch willen we in dit begeleidend schrijven u nog iets uitgebreider van informatie voorzien. De omvang en complexiteit van de visie, het uitgebreide proces waarin het is opgesteld, en de impact van de vaststelling door u, geven hier aanleiding toe.

Op drie elementen zullen we in dit begeleidend schrijven ingaan. Ten eerste de totstandkoming van de visie, inclusief het proces van participatie. Ten tweede de inhoud van de visie, met daarbij de identiteit en belangrijkste keuzes benoemd. Ten derde gaan we in op de betekenis van het stuk met het oog op de kaderstellende rol van u als gemeenteraad.

PROCES

Zoals u weet is er veel werk verzet om de omgevingsvisie op te stellen. De omgevingsvisie is een wettelijk verplicht doch nieuw instrument, en om die reden zijn veel gemeenten bij tijden zoekende geweest naar de juiste manier om een dergelijke visie op te stellen. Bij ons is dat niet anders geweest. Het proces is af en toe onderweg gewijzigd, en door nieuwe inzichten of praktische keuzes is niet exact het proces gevolgd wat u als raad in 2021 in de startnotitie heeft geaccordeerd. De hoofdlijn is echter wel gevolgd, waarin zowel ambtelijke afstemming als participatie van inwoners een belangrijke rol hebben gespeeld.

Een essentieel onderdeel van de omgevingsvisie is het bij elkaar brengen van verschillende belangen en het integraal bekijken van de opgaven die spelen in de fysieke leefomgeving van onze gemeente. Ambtelijke werksessies zijn door het hele proces prominent aanwezig geweest. Aan het begin omvatte dat met name het verzamelen van bestaand beleid en dit samenbrengen in het Omgevingskompas. Later in het proces is soms op het detailniveau van een zinssnede of zichtlijn gesproken over de juiste formulering in de omgevingsvisie. Dat maakt dat de omgevingsvisie goed aansluit bij beleidskeuzes die u recent gemaakt heeft, en dat de interne

samenhang van de visie klopt. Ook is er samenhang met andere beleidsdocumenten die in deze periode zijn opgesteld, zoals de Toekomstvisie en de Visie Historisch Centrum 's Heerenberg.

Deze ambtelijke afwegingen werden gevoed door de vele inbreng die we hebben opgehaald bij inwoners. Ook hierin is het af en toe zoeken geweest naar de juiste vorm. Hoe bereik je de mensen die niet zo snel van zich laten horen? En wanneer heb je voldoende gehoord om goed rekening te kunnen houden met de verschillende belangen die spelen?

De participatie met inwoners en belanghebbenden kent eigenlijk twee onderdelen, die twee kanten van dezelfde medaille vormen: samen geven ze een goed beeld welke belangen we mee moeten nemen. De eerste manier waarop inwoners hebben kunnen meepraten is via een digitale enquête. 607 inwoners uit onze gemeente hebben de tijd en moeite genomen om de vragenlijst in te vullen, en voedden ons daarmee met hun inzicht op onderwerpen als woningbouw, de bereikbaarheid van voorzieningen, aandacht voor duurzaamheid, en mogelijkheden voor recreatie. Een schat van informatie die de omgevingsvisie gevoed heeft.

Toch waren we er met deze enquête nog niet. Tweederde van de respondenten was bijvoorbeeld ouder dan 55 jaar. Dit was voor ons teken om na te denken over welke groepen we mogelijk missen met de 'standaard' manieren van participatie. We beseften maar al te goed dat we, om echt te begrijpen wat voor mensen van belang is, we in hun leefwereld moeten proberen binnen te komen. Kortom: zoveel mogelijk in de eigen omgeving van mensen in gesprek over wat er speelt. De beginvraag was regelmatig: 'Wat maakt Montferland zo mooi, bijzonder of fijn om in te wonen?' Van daaruit hebben we met open vragen gekeken naar de fysieke leefomgeving, nu en in de toekomst. Hieronder een greep uit de groepen die we één of meerdere keren hebben gesproken:

<i>Kinderen op basisscholen</i>	<i>Jongeren</i>	<i>Jongerencentrum</i>
<i>Vrouwencafé Welcom</i>	<i>Taalcafé Welcom</i>	<i>Agrariërs</i>
<i>Waterschap</i>	<i>Stadskamers Welcom</i>	<i>Stichting Huis Bergh</i>
<i>VNOG</i>	<i>Sociale Raad</i>	<i>Ontmoetingsgroepen</i>
		<i>Welcom</i>
<i>Buurgemeenten</i>	<i>Gastvrij Didam</i>	<i>AGEM</i>
<i>GGD</i>	<i>Kerncontactpersonen</i>	<i>Plattelandsraad</i>
	<i>Welcom</i>	
<i>Ondernemersvereniging</i>	<i>Toeristisch Platform</i>	<i>Wijk- en dorpsraden</i>
<i>SBBS</i>	<i>Montferland</i>	
<i>Ondernemersvereniging St.</i>	<i>Huurdersvereniging De</i>	<i>Horeca Montferland</i>
<i>Martinus</i>	<i>Sleutel</i>	

Op uitnodiging is er zelfs aangesloten bij het huiskamerrestaurant in Stokkum. Er zijn natuurlijk nog meer groepen inwoners in onze gemeente. Ondanks dat we hen niet hebben gesproken, zijn we wel van mening dat we een goed beeld hebben kunnen vormen van wat er voor onze inwoners van belang is. We hebben gesproken met jong en oud, buitengebied en kern, maatschappelijk actief en niet-actief, hier geboren en nieuw in de gemeente.

Natuurlijk is niet alles wat inwoners genoemd hebben, teruggekomen in de omgevingsvisie. Soms was het té gedetailleerd, of conflicteerde het met een keuze op een ander punt. Toch zijn we ervan overtuigd dat inwoners in de visie ‘hun’ gemeente herkennen, dat ze de opgaven ook ervaren en de gekozen richting begrijpen. De titel van de omgevingsvisie, ‘Ons Mooie Montferland’, is een uitspraak die letterlijk gedaan werd door een inwoner in een gesprek met onze ambtenaren. Het typeert de trots die inwoners ervaren bij deze gemeente, en het plezier waarmee men hier woont, werkt en hun vrije tijd doorbrengt.

Ook was er nog de formele mogelijkheid voor inwoners en belanghebbenden om een zienswijze in te dienen op het ontwerp. 17 keer is hiervan gebruik gemaakt, zoals u in de zienswijzennota kunt lezen. Ook dit heeft nog geleid tot verbeteringen in de omgevingsvisie.

Met uw raad is er eveneens gesproken over de omgevingsvisie. Dat is meerdere keren gebeurd, maar de twee meest toonaangevende bijeenkomsten waren op 15 april en 23 mei 2024. Op die twee avonden heeft u op verschillende thema's en op de verschillende gebieden van onze

gemeente uw inbreng geleverd. Deze inbreng heeft richting gegeven aan de belangrijkste keuzes die in de visie gemaakt zijn, waarover we hieronder meer zullen toelichten.

INHOUD

Het gaat te ver om 110 pagina's inhoudelijk te behandelen in een begeleidend schrijven. We hopen dat u net als ons de interne samenhang van de visie herkent. Kort lopen we met u de belangrijkste keuzes bij langs.

Hoofdstuk 2 van de omgevingsvisie bevat de identiteit en omgevingsprincipes. Hiermee wordt de basis gelegd voor alle beleidskeuzes aangaande de fysieke leefomgeving in de rest van het stuk, maar dus ook in andere beleidsstukken. We werken vanuit die identiteit, die we met elkaar delen en ook uit de participatie naar voren kwam Kernwoorden hierbij zijn rust, ontmoeten, verenigingsleven, noaberschap, zorg en verbinding. De fysieke leefomgeving is voor deze identiteit ondersteunend, en daarom wordt er vanuit de identiteit gewerkt. De omgevingsprincipes veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit zijn randvoorwaarden: welke kant we ook opgaan, dit is altijd van belang.

In hoofdstuk 3 komen dan de verschillende thema's na elkaar aan bod. Ondanks dat ze gescheiden staan opgeschreven is er sprake van een integrale benadering op de opgaven die spelen. De ambitie om voldoende woningen te hebben voor onze inwoners hangt bijvoorbeeld samen met de ruimte voor ondernemen, en een vitale agrarische sector en versterking van het landschap gaan hand in hand. Door al deze ambities, principes en maatregelen heen, worden een aantal belangrijke keuzes gemaakt. Deze hebben we u reeds in de raadsbrief 'Omgevingsvisie ter inzage' (24int02136) meegedeeld, maar de voor de volledigheid noemen we ze hier nogmaals:

1. Leefbaarheid krijgt prioriteit. Het is van het grootste belang dat de kernen en het buitengebied leefbaar blijven. Daarom wordt er meegedacht met verenigingen, wordt ontmoeting gestimuleerd én komt er woningbouw om voorzieningen op peil te kunnen houden.
2. We kiezen voor groen, duurzaam en klimaatadaptief. Ingrepen in de fysieke leefomgeving zijn vaak voor de lange termijn. Om ook in de toekomst de gezondheid en leefbaarheid voor onze inwoners op peil te houden of zelfs te verbeteren, stellen we hoge ambities op groen, duurzaamheid en klimaatadaptatie. Zowel onze eigen ontwikkelingen als die van particulieren moeten een plus zijn op deze thema's.

3. Aandacht voor het buitengebied. Er zijn veel ontwikkelingen in het buitengebied waar we als gemeente de komende jaren op in moeten spelen. We creëren ruimte voor agrariërs om hun bedrijf toekomstbestendig te maken, en denken mee met stoppende boeren. We beschermen het landschap maar bieden meer ruimte rondom de kernen voor bijvoorbeeld woningbouw. En er komt een programma buitengebied om actiever te sturen op de ontwikkelingen die hier spelen.
4. Iedereen moet in Montferland zijn of haar wooncarrière kunnen doorlopen. Daarom zetten we in op voldoende woningen (kwantiteit) van het juiste type met de juiste prijs (kwaliteit). Dit doen we in onze eigen uitbreidingslocaties maar ook door ruimte te geven voor particuliere initiatieven. We passen maatwerk toe om alternatieve of tijdelijke woonvormen een plek te geven.
5. We kiezen voor maakindustrie. XXL-logistiek vervult een belangrijke economische rol in onze gemeente, en zal dat blijven doen. Maar na de uitbreiding van het bedrijventerrein in 's Heerenberg komt er geen uitbreiding van een bedrijventerrein meer voor XXL-logistiek. In plaats daarvan willen we altijd ruimte houden voor lokale maakindustrie.

In hoofdstuk 4 wordt er per deelgebied of kern ingegaan op de verschillende specifieke opgaven en kansen die er zijn. Didam is immers niet hetzelfde als Azewijn, en de flanken van de stuwwal vragen om andere keuzes dan de Greffelkamp. Door specifiek in te gaan op de kwaliteiten van en opgaven in een gebied ontstaat ruimte voor maatwerk.

Niet alle keuzes in de omgevingsvisie zijn inhoudelijk. In hoofdstuk 5 wordt de omgevingsvisie geplaatst in de beleidscyclus. We stellen voor om elk jaar de omgevingsvisie bij te werken. De kans is groot dat we in de tussentijd nieuw beleid hebben vastgesteld, of actiepunten hebben opgepakt. Het is van belang om de omgevingsvisie op deze manier bij te houden. Daarnaast stellen we voor om eens in de vier jaar met elkaar te kijken naar de keuzes in de visie. Het kan immers dat politiek-bestuurlijke verschuivingen ook leiden tot andere ambities. Het lijkt ons logisch om dit aan het begin van een nieuwe raadsperiode op te pakken.

De omgevingsvisie is het resultaat van een heel proces, maar ook het begin van nieuwe acties. Waar de omgevingsvisie nog op hoofdlijnen blijft en de belangrijkste koers uitzet, dient dit nog verder uitgewerkt worden. De omgevingsprogramma's zijn hiervoor het instrument, waarover later meer. De genoemde omgevingsprogramma's zullen niet allemaal direct worden opgepakt: sommige worden opgesteld bij de actualisering van het beleid. Het proces voor het omgevingsprogramma Buitengebied is reeds van start.

BETEKENIS

Dit laatste gedeelte van de inhoud refereert al aan het derde punt wat we u graag meegeven in dit begeleidend schrijven, namelijk de betekenis van de vaststelling voor u als gemeenteraad. De omgevingsvisie is uw instrument om te sturen op de kaders van het beleid voor de fysieke leefomgeving.

De omgevingsvisie werkt twee kanten op. Aan de ene kant geeft u richting aan de acties en het beleid van de gemeente. Ons college zal op basis van de omgevingsvisie aan de slag gaan met de omgevingsprogramma's, en daarbij de gestelde ambities concreet maken. De Omgevingswet bepaald dat de programma's een uitwerking zijn van de omgevingsvisie, en daarmee bevoegdheid van het college. Het is daarom van groot belang dat u bij de vaststelling van de visie uw kaderstellende rol vervult door aan het college mee te geven wat u van belang acht. U stuurt via de visie dus op hoofdlijnen.

Ook voor particuliere initiatieven stelt u met het vaststellen van de visie de kaders vast. Ruimtelijke initiatieven van inwoners worden dan getoetst aan de visie. Ruimtelijke ontwikkelingen die niet passen in het omgevingsplan worden op wenselijkheid getoetst, en kunnen, indien ze aansluiten bij uw ambities en keuzes, mogelijk buitenplans vergund worden of mogelijk gemaakt worden door een wijziging van het omgevingsplan.

Aan de andere kant geeft de omgevingsvisie ook een verantwoordelijkheid voor u als gemeenteraad. Na vaststelling wordt u geacht eveneens in lijn met deze omgevingsvisie keuzes te maken, en alleen af te wijken in uitzonderlijke situaties met een goede onderbouwing. Inwoners en belanghebbenden moeten ervan op aan kunnen dat de omgevingsvisie de koers van de gemeente goed beschrijft, en dat er consistent beleid wordt gevoerd. Het is dan ook goed om elkaar hier scherp op te houden. Als de omgevingsvisie echt begint te knellen is het beter deze aan te passen dan te negeren.

Voor we toe zijn aan enkele afsluitende opmerkingen vragen we nog even uw aandacht voor het feit dat de omgevingsvisie geen financiële paragraaf kent. De visie is niet het geschikte instrument om middelen beschikbaar te stellen. Dat betekent echter wel dat er een uitdaging ligt om de gestelde ambities, principes en maatregelen door te vertalen in het toekennen van (financiële) middelen. Vaak is nog niet exact duidelijk hoeveel een bepaalde keuze precies zal 'kosten'. In sommige gevallen is al wel duidelijk dat de ambitie zoals opgeschreven in de visie zal betekenen dat er extra middelen moeten worden toegekend. Een goed voorbeeld hiervan is het

onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Over het algemeen geldt dat een hogere ambitie betekent dat er ook meer middelen moeten worden vrijgemaakt om die ambitie na te streven.

De omgevingsvisie zal doorwerken in programma's en andere besluiten die gevolgen zullen hebben voor de begroting. Opnieuw geldt dat er een verantwoordelijkheid ligt om zoveel als mogelijk de middelen aan te laten sluiten bij dat wat in de omgevingsvisie is bepaald.

AFSLUITENDE OPMERKINGEN

We hopen dat dit begeleidend schrijven zal bijdragen aan een goede inhoudelijke bespreking van de omgevingsvisie in uw raad, en dat u zich voldoende geïnformeerd voelt om na beeld- en oordeelsvorming tot besluitvorming over te gaan. Natuurlijk heeft u de mogelijkheid om amendementen in te dienen om de visie op onderdelen te wijzigen, of om moties in te dienen om het college iets te verzoeken. Vanwege de complexiteit, omvang en interne samenhang van de visie bieden wij u graag de mogelijkheid om eventuele amendementen vooraf technisch te bespreken met de projectleider van de omgevingsvisie. Technisch bespreken houdt in dat er niet wordt gekeken naar wenselijkheid of politiek-bestuurlijk draagvlak. In plaats daarvan wordt er meegedacht om ervoor te zorgen dat het amendement uitvoerbaar is en technisch klopt. Dit is bij de omgevingsvisie een groter aandachtspunt dan bij andere voorstellen, omdat voorkomen moet worden dat de omgevingsvisie zichzelf tegenspreekt of intern inconsistent is. Om gebruik te maken van deze mogelijkheid kunt u contact opnemen met de griffie.

De omgevingsvisie ligt voor u ter vaststelling. Als college kijken we terug op een intensief maar mooi proces, zijn we blij met het resultaat en kijken we ernaar uit om samen met u aan de slag te gaan voor ons mooie Montferland.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouder van Montferland